

Redd Barna

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET
Arkivkode: 410.01
Dato:
Saksnr: 20110/407-041

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Vår ref. #196161/1

Deres ref.

Oslo, 26.09.2011

Forslag til revidert forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda - høringsuttalelse fra Redd Barna

Det vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev datert 3. juni med forslag om revidert forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda. Redd Barna takker for muligheten til å komme med våre innspill.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse av barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av barns rettigheter og overvåker brudd på barnerettighetene i Norge. I tråd med vårt mandat som barnerettighetsorganisasjon vil vi basere innspillene våre på barnekonvensjonens bestemmelser og i denne sammenheng særlig på artikkel 12 om barnets rett til å si sin mening i alle saker som berører barnet, og at barnets meninger skal tillegges behørig vekt i samsvar med alder og modenhet. Vi vil også vise til artikkel 2 om retten til ikke-diskriminering, artikkel 3 om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger som berører barn, og artikkel 19 om barnets rett til beskyttelse.

Redd Barnas arbeid for barns rett til å bli hørt bygger i stor grad på forståelsen av og implikasjonene av artikkel 12 slik disse er beskrevet av FNs komité for barnets rettigheter i General Comment nr. 12 fra 2009, om barnets rett til å bli hørt. Vi er svært positive til at departementet flere steder i høringsnotatet også viser til og vektlegger innholdet i General Comment nr. 12. For å kunne oppfylle hvert barns rett til å bli hørt fullt ut er det avgjørende med en omforent forståelse av hva som ligger i denne rettigheten, hva den innebærer og hva det vil kreve å implementere den. Barnekomiteen anbefaler i sine seneste avsluttende merknader til Norge at det tas hensyn til denne generelle kommentaren i oppfølgingen av merknadene knyttet til barnets rett til å bli hørt. Redd Barna vil i denne høringsuttalelsen også vise til generell kommentar nr. 12 for å utdype og underbygge våre synspunkter.

Redd Barna imøteser flere av de endringer og presiseringer som er foreslått av departementet, og er enige i at disse langt på vei sikrer større samsvar med barnekonvensjonen. Vi er særlig glade for at forslaget til ny forskrift tydeliggjør talspersonens rolle slik at han eller hun ikke lenger skal gi sin selvstendige mening i saken, men kun skal viderefremme barnets synspunkter. For å sikre at en

slik rolle ivaretas i praksis av alle som blir tildelt oppgaven å være talsperson for et barn, vil vi imidlertid understreke betydningen av grundig og systematisk opplæring for å bevisstgjøre, skape god rolleforståelse og bygge kompetanse hos de som skal utføre denne oppgaven. Redd Barna er også positive til at forskriften endres slik at den samsvarer bedre med barnevernloven § 6-3, som sier at barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og høres. Vi vil samtidig vise til barnekomiteens generelle kommentar nr. 12 side 9, hvor barnekomiteen understreker at formuleringen ”i stand til å danne seg egne synspunkter” ikke betyr at partene bare kan anta at et barn ikke er i stand til å gi uttrykk for egne oppfatninger, men at det ligger en forpliktelse på partene å vurdere hvert enkelt barns evne til å danne seg en selvstendig oppfatning, i den grad det er mulig. Det er avgjørende at ikke denne formuleringen blir en ”sovepute” for de som skal høre barn. Videre mener Redd Barna at dette forslaget til revidert forskrift fremdeles ikke samsvarer godt nok med § 6-3 hva gjelder barnets rett til å bli hørt, og vi vil komme tilbake til dette. Vi er fornøyde med at det foreslås tatt inn i forskriften at talspersonens samtale med barnet skal tilrettelegges etter alder og modenhet, og vi vil her også løfte fram betydningen av grundig og systematisk opplæring, tydelige retningslinjer for hvordan dette skal gjennomføres i praksis, samt at fylkesnemndene må ha tilgang på en bredde av talspersoner med erfaringer knyttet til barn i ulike aldre og med ulike behov og forutsetninger.

Redd Barna ser det som positivt at departementet med dette forslaget ønsker å sikre at forskriften blir i bedre samsvar med FNs barnekonvensjon. Vi vil imidlertid peke på flere utfordringer knyttet til hvordan intensjonene i høringsnotatet følges opp i det konkrete forslaget til revidert forskrift og i hvor stor grad forslaget faktisk bidrar til reell oppfyllelse av barnets rett til å bli hørt. Vi har også noen konkrete forslag til hvordan disse utfordringene kan imøtekommes.

Det rettslige utgangspunkt – barnets rett til å bli hørt

Redd Barna viser til s. 5 i høringsnotatet, hvor departementet understreker viktigheten av at barnets *rett* til å si sin mening gjennom en talsperson fremheves. Vi kan ikke se at denne intensjonen følges tilstrekkelig opp i selve forskriftsteksten. Slik det nye forslaget til forskrift lyder, er det, dersom barnet selv ønsker en talsperson, fremdeles opp til fylkesnemndas leder å avgjøre om barnet skal få en slik talsperson eller ikke. Det foreslås å innta i forskriften at barnets ønske skal tillegges stor vekt, men dette er, slik Redd Barna ser det, ikke tilstrekkelig for å oppfylle barnets selvstendige rett til å bli hørt. Oppfyllelse av barnets rett til å si sin mening innebærer at det ikke skal være opp til voksne beslutningstakere å vurdere hvorvidt de skal høre barnet eller ikke. Barnet har en selvstendig rett til å uttrykke sine synspunkter, men ikke en plikt, og skal selv kunne vurdere om han eller hun ønsker å uttale seg eller ikke. Dette understrekes også i barnekomiteens generelle kommentar nr. 12. Det er i *vektleggingen* av barnets synspunkter at det skal gjøres en vurdering av barnets alder og modenhet. En vurdering av barnets beste er avgjørende når det gjelder hvordan en høring av barnet skal legges opp på barnets premisser, og det å høre barnets egne meninger er et vesentlig virkemiddel når en vurdering av barnets beste skal gjøres, men barnets beste kan ikke brukes som et argument mot å høre barnet. Redd Barna mener at en ordning hvor den enkelte fylkesnemndsleder selv kan vurdere om barnet skal høres eller ikke, ikke vil sikre barnets *rett* til å bli hørt. I forslaget til revidert forskrift er det nå tatt inn en setning som sier at dersom barnet ikke ønsker å ha en egen talsperson, skal dette være avgjørende. Redd Barna mener at det må være tilsvarende avgjørende dersom barnet *ønsker* å ha en talsperson. Dette vil være å fremheve barnets *rett* til å si sin mening gjennom en talsperson. Vi mener at talspersonsordningen bør være obligatorisk, slik at det ikke er opp til leder av den enkelte fylkesnemnda hvorvidt barnet skal høres eller ikke gjennom en talsperson. Redd Barna vil understreke at en slik obligatorisk ordning ikke må innebære at det er en plikt for barnet å benytte seg av ordningen, det må være obligatorisk for

fylkesnemndene å tilby barnet denne muligheten, men barnet må selv kunne velge å benytte seg av den eller ikke. Dette er særlig viktig da talspersonen vil være den ene voksne i fylkesnemndas behandling av saken som er pålagt en eksplisitt rolle i forhold til kun å formidle barnets syn på en nøytral måte uten egne fortolkninger. Redd Barna foreslår derfor at teksten i § 1 endres, slik at ”fylkesnemndas leder *skal* oppnevne en egen talsperson for barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter i saker som skal behandles for nemnda, *dersom barnet ønsker det.*”

Barnekomiteen viser i sin generelle kommentar nr. 12 også til at artikkel 2 om retten til ikke-diskriminering tilsier at partene skal sikre at alle barn, også sårbare og marginaliserte grupper av barn, får nyte godt av retten til å bli hørt, og at disse barna får muligheten til å delta i all saksbehandling som berører dem, på lik linje med alle andre barn. Dette må også tas i betraktning i utformingen og gjennomføringen av talspersonsordningen. Det må sikres at talspersonsordningen slik den gjennomføres uavhengig av hvilken fylkesnemnd som har ansvaret, inkluderer og ivaretar de barna som av ulike grunner har særlige problemer med å få uttrykt sine synspunkter. For eksempel må barn med nedsatt funksjonsevne sikres kommunikasjonshjelpemidler, og barn som ikke har norsk som morsmål må få den støtte som er nødvendig for at disse barna også skal kunne uttrykke sine synspunkter fritt.

Hva gjelder barnets rett til å ombestemme seg berører ikke departementet barnets mulighet til å ombestemme seg fra å ha sagt nei til en talsperson i samtale med barneverntjenesten, til å ønske å ha en talsperson allikevel. Barnet bør i slike tilfeller også ha en mulighet til å ombestemme seg og melde fra om at han eller hun ønsker en talsperson etter først å ha sagt nei til dette. Det må være tydelig for barnet hvordan han eller hun da skal gå frem for å melde fra om dette ønsket. Av denne grunn er det også særlig viktig at barnevernet informerer barnet tidlig i prosessen, slik departementet nå foreslår i revidert forskrift. Etter Redd Barnas mening bør barnet gis god tid til å tenke seg om før barnet må ta en beslutning på grunnlag av den informasjonen han eller hun har fått.

FNs barnekomité anbefaler i sin generelle kommentar nr. 12 at barnet gis anledning til å bli hørt direkte i enhver saksbehandling der dette er mulig, snarere enn gjennom en representant. Redd Barna vil på bakgrunn av denne anbefalingen fra barnekomiteen be om at det utredes hvorvidt barn i større grad enn i dag skal kunne gis anledning til å møte direkte i fylkesnemnda, eventuelt møte deler av nemnda, også barn som ikke har partsstatus, og at en slik gjennomgang må inkludere fokus på barnets beste.

Hvem kan oppnevnes som talsperson

Redd Barna mener at barnets egne synspunkter må vektlegges når det besluttes hvem som skal være talsperson for barnet. Det er avgjørende at barnet har en talsperson som barnet har tillit til. Dersom barnet ikke er fornøyd med sin talsperson, bør barnet også ha mulighet for å bytte. Redd Barna er enige i at talspersonen ikke skal ta på seg rollen som sakkyndig og at den viktigste kompetansen talspersonen skal besitte er erfaring med å snakke med barn. Det er samtidig viktig å være bevisst på at barn ikke er en ensartet gruppe, og vi vil understreke betydningen av at fylkesnemnda må ha tilgang på talspersoner som har særlig kompetanse på å snakke med barn i ulik alder, fra ulik kulturell bakgrunn, og med ulike behov og ulike forutsetninger.

I forslag til revidert forskrift understrekes i § 3 annet ledd at det i særlige tilfeller kan oppnevnes en person som ikke står på listen dersom barnet har et særlig tillitsforhold til vedkommende. Samtidig

sies det i § 4 at talspersonen ikke bør ha nær tilknytning til noen som avgjørelsen i saken kan ha betydning for. Slik Redd Barna ser det er det en selvmotsigelse i dette. Den saken vil ha aller størst betydning for er nettopp barnet. Redd Barna ber derfor om at det presiseres hva som ligger i dette, og at det sikres samsvar mellom de to forskriftsbestemmelsene.

Videreformidling av barnets synspunkter

Departementet ber om at høringsinstansene uttaler seg særskilt om hvorvidt det skal kunne kreves en skriftlig rapport i tillegg til en muntlig forklaring. Redd Barna mener at det bør stilles et krav om en skriftlig rapport. Dette handler om å ivareta barnets rettssikkerhet, og å sørge for at det barnet har uttalt i samtale med sin talsperson er dokumentert og etterprøvbart for barnet, særlig siden talsperson skal være barnets stemme i forhandlingsmøtet og barnet ikke selv vil være tilstede. I relasjonen mellom barnet og talspersonen er det i utgangspunktet den voksne som sitter med makten, barnet er i en sårbar situasjon og er avhengig av den voksne for at ens synspunkter skal bli lyttet til og tatt alvorlig. Et krav om skriftlig rapport vil styrke barnets stilling og gi barnet mer kontroll over hva som blir videreformidlet. Barnet bør i etterkant av samtalen med talsperson kunne sjekke at det han eller hun har sagt faktisk inngår i rapporten og er det som vil bli videreformidlet i fylkesnemnda. Vi viser i denne sammenheng til den uttrykte intensjonen bak forskriftsendringen; å styrke barnets rettigheter. I høringsnotatet stiller departementet spørsmål ved om en ordning med skriftlig rapportering vil kunne bidra til å undergrave barnets rett til fritt å kunne uttrykke sin mening i saken. Departementet sier at det kan være en viss fare for at det under og etter nemndssaken blir lagt et for stort fokus på innholdet i den skriftlige rapporten. Redd Barna mener at det ikke representerer en fare, men snarere en sikring av barnets rettigheter, at det er et fokus på innholdet i en slik skriftlig rapport. At barnet kan oppleve lojalitetskonflikt inn mot de involverte i saken er en viktig problemstilling som knytter seg til mer enn skriftliggjøring av barnets synspunkter. Dette bør ikke brukes som et argument mot å høre barnet, eller mot å dokumentere barnets meninger, men må tas høyde for i retningslinjer for hvordan dette skal gjennomføres i praksis. Det bør utarbeides en mal for skriftlig rapportering som sikrer den samme nøytraliteten og lojaliteten overfor barnets perspektiv og barnets meninger som også bør kreves i den muntlige fremleggingen. Redd Barna vil understreke at opplæring av talspersoner må innbefatte opplæring i utformingen av en slik skriftlig rapport. Redd Barna foreslår også at det ses nærmere på hvordan barnet kan gis mulighet til selv å være med på å utforme den skriftlige rapporten.

Barneverntjenestens plikt til å informere barnet

Redd Barna imøteser departementets forslag om å innta en bestemmelse i forskriften om at barneverntjenesten så tidlig som mulig under forberedelse av saken skal informere barnet om muligheten til å få oppnevnt en talsperson, og at barnets ønske skal fremgå av sakens dokumenter som blir oversendt til fylkesnemnda. Det er avgjørende å sørge for at barnet får all den informasjon og veiledning det trenger, for å ta en avgjørelse som er til hans eller hennes beste, slik barnekomiteen også sier i sin generelle kommentar nr. 12, som departementet viser til. For å kunne gjøre seg opp en mening trenger barnet både å vite hva talspersonsordningen innebærer, hva barnet selv vil ha innflytelse over om barnet velger å benytte seg av ordningen, hva konsekvensene er av det valget barnet tar, og hvilke alternativer som finnes for å bli hørt dersom barnet velger å avstå fra å benytte seg av talsperson. Redd Barna vil legge til at det er viktig at barnet får tilstrekkelig med tid til å gjøre seg opp en mening før barnet må melde fra om sitt ønske.

Redd Barna mener videre at barneverntjenestens ansvar for å informere barnet om sakens utfall også bør nedfelles i forskriften under § 2. Denne tilbakemeldingen til barnet er en garanti for at barnets synspunkter ikke bare blir hørt som en formalitet, men også tillagt behørig vekt. Det er

viktig at barnet får informasjon om hvilke faktorer som lå til grunn for at avgjørelsen ble slik den ble. Dette vil også gi barnet et grunnlag for å mene noe om utfallet, enten ved å si seg enig eller eventuelt også ønske å klage på avgjørelsen. Redd Barna kjenner til at det i dag er svært varierende hvorvidt og hvordan barnevernstjenesten informerer barnet om utfallet av saken.

Informasjon og opplæring

Redd Barna mener at en systematisk opplæring av talspersoner er avgjørende for å ivareta barnet og oppfylle barnets rettigheter, og at dette må være obligatorisk. Å ivareta oppgaven som talsperson, som skal innhente og videreformidle et barns synspunkter nøytralt og uten å fortolke eller legge til egne meninger, krever en spesiell bevissthet og kunnskap, utover kunnskap om hvordan man snakker med barn. Alle voksne som skal være talsperson må få opplæring både i hvordan gjennomføre en samtale med barn i en trygg og komfortabel ramme, hvordan legge til rette for at barnet fritt gir uttrykk for synspunktene sine uten å være manipulert eller utsatt for utilbørlig påvirkning eller press, og hvordan sikre at barnet er godt nok informert som grunnlag for å uttrykke meningene sine. Talspersonene må også få opplæring i hvordan videreformidle barnets synspunkter på en nøytral måte uten egne fortolkninger eller vurderinger, inklusive hvordan dette gjøres i skriftlig form. Opplæringen må også inkludere forståelse av barnets rett til å bli hørt slik dette er nedfelt i barnekonvensjonens artikkel 12, hva denne rettigheten innebærer og hvordan den skal etterfølges i praksis, samt kunnskap om og forståelse for de ulike aspektene ved beslutningsprosessen. Barnekomiteen sier i sin generelle kommentar nr. 12 at det bør utarbeides atferdskodekser for personer som utpekes til å representere barns synspunkter, og Redd Barna mener dette bør inngå i talspersonsordningen.

Når en ny og revidert forskrift er på plass, mener Redd Barna det er naturlig at denne følges opp med oppdatert informasjonsmateriell. Vi vil samtidig understreke betydningen av at det ikke bare utformes informasjonsmateriell til talspersoner, medlemmer i fylkesnemnda og andre voksne som har ansvar for å ivareta og involvere barnet, men at det også utarbeides informasjonsmateriell til barn. Dette informasjonsmateriellet må tilpasses en bredde av barn i ulik alder og med ulike behov og forutsetninger. Det må inkludere informasjon om hvilke rettigheter de har, om fylkesnemnda og dennes funksjon, og om talspersonsordningen og hva denne innebærer. Informasjons- og opplæringstiltak bør utformes med medvirkning fra voksne og barn som selv har erfaring med talspersonsordningen.

Aktuelle lovendringer

Redd Barna mener at det bør innføres et krav om politiattest for talspersoner, og at barnevernloven bør endres for å sikre dette. Vi viser her også til generell kommentar nr. 12 om at partene må treffe alle nødvendige tiltak for å sørge for at retten til å bli hørt praktiseres på en måte som sikrer full beskyttelse av barnet. Vi viser til FNs barnekonvensjon artikkel 19, som slår fast at staten har ansvar for å treffe alle nødvendige tiltak for å beskytte barn mot vold og overgrep. En talsperson har direkte kontakt med barnet, gjerne på tomannshånd, og er i en posisjon som innebærer tillits- og ansvarsforhold overfor barnet. Maktbalansen vil åpenbart være i den voksne talspersonens favør. Det er avgjørende at de som skal være talspersoner for disse barna ikke misbruker sin stilling og tillit. De endringene som er påkrevet i barnevernloven for å kunne stille et slikt krav bør gjennomføres så raskt som mulig for å styrke vernet for barna og sikre tilliten til talspersonsordningen. Redd Barna vil samtidig minne om at politiattester ikke alene er tilstrekkelig for å beskytte barn mot skade eller uheldig påvirkning og at politiattest kan være en falsk trygghet dersom den ikke kombineres med andre tiltak for å beskytte barn mot risikopersoner. Det er

påkrevet med et kontinuerlig fokus på personers egnethet i forhold til å ivareta en slik rolle. Bevisstgjøring, holdningsskaping, opplæring og rutiner må være på plass.

Når det gjelder eventuell rettslig overprøving av vedtak gjort i fylkesnemnda, mener Redd Barna at barnet bør ha samme mulighet til å benytte seg av talsperson her som ved den opprinnelige behandlingen i fylkesnemnda. De nødvendige endringer i barnevernloven bør gjennomføres for å sikre dette. Barnekomiteen har, både i sin generelle kommentar nr. 12 og i sine seneste avsluttende merknader til Norge, understreket viktigheten av å oppfylle barnets rett til å bli hørt i alle faser av en beslutningsprosess. Dersom barnet selv ønsker det, bør talsperson under en eventuell rettslig overprøving være samme talsperson som barnet benyttet seg av under behandlingen i fylkesnemnda.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Slik departementet ser det vil ikke forslagene departementet har lagt frem medføre økonomiske eller administrative konsekvenser av særlig grad. Redd Barna vil allikevel understreke betydningen av at det settes av midler til å sikre kvalitet i ordningen slik at intensjonene om å styrke barnets rettigheter også følges opp i praksis, til systematisk opplæring av talspersoner, og til informasjonsmateriell til voksne og barn.

Redd Barna anerkjenner at disse forslagene til forskriftsendringer omhandler talspersonsordningen og hvordan denne skal utformes og gjennomføres. Vi vil samtidig understreke at bare det å legge til rette for at barnet får uttrykke sine synspunkter, og at disse synspunktene blir lyttet til, er utilstrekkelig for en full implementering av artikkel 12 i barnekonvensjonen. Barnets synspunkter skal også tillegges behørig vekt. Dette fordrer tiltak utover talspersonsordningen, det handler om bevissthet, kompetanse og klare rutiner hos de som skal ta den endelige avgjørelsen. Redd Barna vil også understreke betydningen av at barn som blir berørt av avgjørelser som tas eksempelvis i fylkesnemnda har god tilgang til anke- og klageprosedyrer.

Redd Barna er kjent med at barnevernpanelet som leverte sin rapport i september 2011 foreslår en gjennomgang av fylkesnemndas funksjon med medvirkning fra barn og unge selv. Redd Barna støtter dette forslaget, og mener det i en slik gjennomgang bør vektlegges i hvor stor grad fylkesnemnda bidrar til oppfyllelse av barnets rett til å bli hørt.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Janne Raanes
Leder Norgesprogrammet

Grete Vandvik
Rådgiver barns rett til å bli hørt